

Hallintovaliokunta 3.9.2026; HE 53/2026 vp

Hallintovaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausunnon hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi automaattisesta tietojen hausta ja tietojenvaihdosta eurooppalaisessa poliisiyhteistyössä sekä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta (HE 53/2026 vp). Perustuslakivaliokunta on antanut esityksestä lausunnon (PeVL 42/2026 vp), jossa sillä ei ole huomautettavaa ehdotetusta sääntelystä.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki automaattisesta tietojen hausta ja tietojenvaihdosta eurooppalaisessa poliisiyhteistyössä. Laissa annettaisiin automaattista tietojen hakua ja tietojenvaihtoa poliisiyhteistyössä koskevaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (Prüm II -asetus) koskevat täydentävät säännökset poliisirekisteritietojenvaihdosta sekä tietojen käytöstä kadonneiden henkilöiden ja tunnistamattomien vainajien tunnistamiseksi. Ehdotetussa sääntelyssä olisi kyse asetuksen jäsenvaltioille jättämän kansallisen liikkumavaran käytöstä. Lisäksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin tehtäisiin Prüm II-asetuksesta aiheutuvat tekniset muutokset. Oikeusministeriön valmistelun aikana ja lausuntokierroksella esittämät huomiot on otettu keskeisiltä osin huomioon esityksessä.

Ehdotetun sääntelyn tavoitteena on tehostaa lainvalvontaviranomaisten tiedonvaihtoa ja esitutinnan kannalta merkityksellisen tiedon paikantamista EU:n jäsenvaltioiden alueella. Esityksestä ilmenee, että ehdotetun sääntelyn taustalla on Suomessa ilmenevän rikollisuuden aiempaa useammin rajat ylittävä ja monimuotoinen luonne. Ehdotettu sääntely on tämän huomioiden perusteltua ja sillä voidaan arvioida olevan selvästi esitutkintaa tehostavaa vaikutusta. Kuten esityksessä arvioidaan, se voi samalla vaikuttaa myönteisesti rikosprosessiin, oikeusturvaan ja hyvään hallintoon. Nämä ovat keskeisiä liikkumavaran käyttöä puoltavia näkökohtia. Vaikka jäsenvaltioiden esitutkintaviranomaisten osumahauulla usean jäsenvaltion poliisirekistereihin olisi kaventavaa vaikutusta yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan, tehokkaampi tiedonvaihto samalla edistäisi erityisesti rikosprosessuaalisten perusoikeuksien toteutumista. Prüm II -asetus myös sisältää useita oleellisia tietosuojan yleissääntelyä täydentäviä suojatoimia henkilötietojen suojan varmistamiseksi.

Lakiehdotusten käsittelyn kannalta keskeistä on huomioida se, että Prüm II -asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta. Tämä tarkoittaa sitä, että lähtökohtaisesti lakiehdotuksen sääntely on syytä rajata ensinnäkin siihen, mikä on mahdollista Prüm II -asetuksen kansallisen liikkumavaran puitteissa, sekä toisaalta siihen, mikä on tarpeen tai välttämätöntä asetuksen säännösten täydentämiseksi. Oikeusministeriö on pitänyt tärkeänä sitä, että erityisesti viranomaisen tehtävät ja toimivaltuudet ilmenevät riittävällä tarkkuudella laista. Sen huomioimiseksi lakiehdotuksessa nimetään asetuksessa tarkoitetut yhteyspisteet ja toimivaltaiset viranomaiset. Toimivaltuudet täsmentyvät Prüm II -asetuksessa.

Postiosoite**Postadress**

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite**Besöksadress**

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin**Telefon**

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi**Fax**

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet**E-post, internet**

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Oikeusministeriö kiinnitti lausuntokierroksella viranomaisten toimivallan lisäksi erityistä huomiota tarpeeseen selvittää, mitä tietokantoja poliisirekisteritiedonvaihto koskisi. Selkeintä ja läpinäkyvintä rekisteröityjen kannalta edelleen olisi, että rekisterit tai tietokannat voitaisiin yksilöidä suoraan lain tasolla sen sijaan, että asia jätetään laissa yhden tai useamman rekisterinpitäjän harkintaan. Lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentti jättää rekisterinpitäjälle varsin huomattavaa harkintavaltaa. Tältä osin oikeusministeriö kiinnitti lausuntokierroksella huomiota myös rekisterinpitäjiä koskevaan epäselvyyteen suhteessa lain soveltamisessa toimivaltaisiin viranomaisiin. Tietokantojen ehdotettua tarkempi yksilöinti saattaisi kuitenkin olla vaikeaa muusta kyseisiä viranomaisia koskevasta lainsäädännöstä johtuen. Siinä tapauksessa vähimmäisvaatimuksena voitaneen pitää lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin säännöstä, josta ilmenee se, minkä viranomaisten tietokannoista voi olla kyse, ja että tietokantojen tulee sisältää nimenomaisesti rikoksesta tuomittuja tai epäiltyjä henkilöitä koskevia tietoja.

Oikeusministeriö pitää viimeksi mainittua rajausta tärkeänä rekisteröityjen oikeuksien ja oikeusturvan kannalta. Prüm II -asetuksen sisältämän määritelmän (4 artiklan 21 kohta) mukaan 'poliisirekisteritiedoilla' tarkoitetaan nimenomaisesti epäiltyjen ja tuomittujen henkilöiden biografisia tietoja, jotka ovat saatavilla rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja tutkimiseksi perustetuissa kansallisissa tietokannoissa. Siten haku ei voisi oikeusministeriön käsityksen mukaan kohdistua eikä sitä tulisi mahdollistaa muiden rekisteröityjen tietoihin. Tiedonhakuun sovellettaisiin suoraan Prüm II -asetuksen säännöksiä, joista seuraa myös lisävaatimuksia tiedonhauille, kuten sen rajaaminen yksittäisiin rikosasioihin.

Teknisenä huomiona oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että lakiehdotuksen 3 §:ään sisältyvässä poliisirekisterien määritelmässä viitataan asetuksen sisältämästä poliisirekisteritietojen määritelmästä poiketen "rekistereihin" eikä "tietokantoihin". Huomioiden myös lakiehdotuksen muut säännökset, määritelmän voisi valiokuntakäsittelyn yhteydessä yhtenäistää asetuksen määritelmän kanssa.